

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku M. K.

przy uczestnictwie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W. oraz U. sp. z o.o. w W.

o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 maja 2021 r., skargi kasacyjnej uczestnika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W. od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 13 czerwca 2018 r., sygn. akt XXIII Gz (...),

oddala skargę kasacyjną i zasądza od uczestnika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W. na rzecz wnioskodawczyni kwotę 1.800,00 (tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2017 r. Sąd w W. umorzył bez ustalania planu spłat zobowiązania M. K. uznane na listach wierzytelności oraz wszystkie pozostałe zobowiązania upadłego powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości, z

wyjątkiem wskazanych w art. 491²¹ ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze oraz orzekł o kosztach postępowania.

W sprawie ustalono, że postanowieniem z dnia 2 października 2015 r. Sąd Rejonowy w W. ogłosił upadłość M. K. jako osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, obejmującą likwidację majątku. M. K. złożyła wniosek o umorzenie zobowiązań bez ustalenia planu spłaty z uwagi na swoją sytuację osobistą, zaś syndyk masy upadłości przychyliła się do wniosku upadłej. Jak ustalono, M. K., z zawodu psycholog, ma 45 lat, jest rozwiedziona ma na utrzymaniu jedno dziecko w wieku 18 lat, zamieszkuje wraz z córką M. w domu rodziców swojego byłego męża, który nie wywiązuje się z obowiązku alimentacyjnego. Drugie dziecko jest już dorosłe. M. K. jest osobą przewlekłe chorą; cierpi na chorobę nerek w przebiegu ich wielotorbielowatego zwyrodnienia, nadciśnienie tętnicze, komorowe zaburzenie rytmu serca. Jej córka – M. również cierpi na wielotorbielowatość nerek, co wpływa między innymi na chorobowe zwiększenie objętości lewej nerki. M. K. miała zawartą do dnia 31.12.2017 r. umowę o pracę z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w L. za wynagrodzeniem 2.975 zł brutto oraz umowę zlecenia z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w N. w wymiarze 16 godz. tygodniowo, za wynagrodzeniem 39 zł za godzinę.

Wysokość uznanych na liście wierzytelności i niezaspokojonych w toku postępowania upadłościowego prowadzonego wobec upadłej zamyka się kwotą ponad 3,3 mln zł. Niepokryte koszty postępowania, które zostaną tymczasowo pokryte ze środków Skarbu Państwa, wynoszą 6.355,65 zł.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny, Sąd pierwszej instancji uznał, że osobista sytuacja upadłej wskazuje, że nie jest ona zdolna do dokonywania jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty. Sytuacja upadłej i jej dziecka jest niezmiernie trudna, natomiast ewentualne określanie planu spłaty oznaczałoby danie prymatu interesu pieniężnego wierzycieli nad względami humanitarnymi. Wskazał, że upadła do końca 2017 r. wykorzystywała wszystkie dostępne możliwości zarobkowe; podjęła nawet dodatkowe zatrudnienie. W toku postępowania należycie wykonywała ciążące na niej obowiązki - udzielała syndykowi informacji oraz przekazywała dokumenty dotyczące jej majątku

i zobowiązań, co świadczy jednoznacznie o jej rzetelności w rozumieniu art. 2 ust. 1a ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r., poz. 1228 j.t.; dalej: „p.u.n.”). Sąd wziął również pod uwagę sytuację osobistą upadłej związanej z miejscem zamieszkania. Analizując potrzeby mieszkaniowe upadłej i osób pozostających na jej utrzymaniu w płaszczyźnie art. 491¹⁶ ust. 1 p.u.n, uwzględnił nie tylko przeciętne koszty zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, ale również przeciętne koszty utrzymania matki samotnie wychowującej dziecko. Podkreślił, że wierzyciele występujący w niniejszym postępowaniu nie wskazali na żadne konkretne okoliczności faktyczne, które przemawiałyby za nałożeniem na upadłą obowiązku realizacji planu spłaty poza ogólnikowym wskazywaniem, że możliwości zarobkowe umożliwiają ustalenie planu spłaty.

Sąd Rejonowy stwierdził, że nałożenie na upadłą obowiązku realizacji jakiegokolwiek planu spłaty stałoby w jaskrawej sprzeczności z celami postępowania upadłościowego realizującego w praktyce zasady sprawiedliwości społecznej i pomijałoby względy humanitarne.

Sąd Okręgowy w W., postanowieniem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił zażalenia wierzycieli Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W. oraz U. sp. z o.o. z siedzibą w W. na postanowienie Sądu Rejonowego i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd drugiej instancji podzielił poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną. Wskazał, że ocena sytuacji osobistej upadłej dokonana dokonana w zaskarżonym postanowieniu jest prawidłowa i nie nosi znamion dowolności. Podkreślił, że upadła nie posiada własnego mieszkania i zmuszona jest korzystać z uprzejmości rodziców byłego męża, zamieszkując w ich domu wraz z córką i ponosząc koszty utrzymania nieruchomości w wysokości około 800 zł miesięcznie; pozostałe jej wydatki (zakup żywności, środków czystości, wizyty u lekarzy, bilety komunikacji miejskiej, opłaty szkolne) przekraczają kwotę 2.000 zł. Upadła do końca 2017 r. uzyskiwała dochód w wysokości ok. 3.500 zł, na co składało się wynagrodzenie za pracę stałą oraz dodatkową.

Sąd drugiej instancji wskazał również, że na trudną sytuację finansową M. K. wpływa w sposób istotny fakt, że cierpi ona - podobnie jak pozostająca na jej

utrzymaniu córka - na przewlekłą chorobę nerek, co wiąza się z ponoszeniem kosztów badań i leczenia oraz utrzymywania diety bezglutenowej. W tej sytuacji nie jest ona w stanie ponieść kosztów jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty; ustalenie takiego planu mogłoby doprowadzić ją do stanu ubóstwa.

W skardze kasacyjnej - opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. - wierzyciel Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. zarzucił naruszenie art. 491¹⁷ ust. 1 p.u.n. w związku z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., art. 491¹ i nast. p.u.n. w tym art. 491¹⁶ ust. 1 w związku z art. 2 ust. 2 p.u.n. przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że w postępowaniu upadłościowym wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (upadłość konsumencka) priorytetem jest oddłużenie upadłego konsumenta kosztem funkcji zaspokojenia wierzycieli, choćby częściowo, w sytuacji gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów wskazuje, iż należy brać pod uwagę zarówno funkcję umorzenia zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym, jak i funkcję zaspokojenia wierzycieli choćby w najmniejszym stopniu, szczególnie w sytuacji, gdy z ustalonego stanu faktycznego sprawy wynika, że upadły posiada możliwości częściowej spłaty wierzytelności choćby w minimalnym stopniu.

Powołując się na tak ujętą podstawę kasacyjną, skarżący wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w części oddalającej jego zażalenia oraz obciążającej go kosztach postępowania.

Upadła w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie i zasądzenie na jej rzecz od skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut podniesiony przez skarżącego zmierzał do podważenia prawidłowości dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny sytuacji osobistej upadłej, która legła u podstaw uznania, że nie byłaby ona zdolna do dokonania jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty wierzycieli. Zarzut ten nie mógł zostać uznany za usprawiedliwiony.

Stosownie do art. 2 ust. 2 p.u.n., postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej należy prowadzić tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu

upadłościowym, a jeśli jest to możliwe - zaspokoić roszczenia wierzycieli w jak najwyższym stopniu.

Według art. 491¹⁶ ust. 1 p.u.n., sąd umarza zobowiązania upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli, jeśli osobista sytuacja upadłego w oczywisty sposób wskazuje, że jest on trwale niezdolny do dokonywania jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty wierzycieli. Sąd nie jest związany stanowiskiem upadłego oraz wierzycieli co do treści planu spłaty wierzycieli (art. 491¹⁵ ust. 4 p.u.n.). Ustalając plan spłaty wierzycieli, sąd bierze pod uwagę możliwości zarobkowe upadłego, konieczność utrzymania upadłego i osób pozostających na jego utrzymaniu oraz ich potrzeby mieszkaniowe, wysokość niezaspokojonych wierzytelności oraz stopień zaspokojenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym.

W orzecznictwie podkreśla się, że chociaż pierwszoplanowym celem tzw. upadłości konsumenckiej jest oddłużenie osoby fizycznej, to jednak przy zachowaniu słusznych praw wierzycieli; postępowanie w tym przedmiocie należy prowadzić tak, aby nie pozbawiało ono dłużnika w przyszłości motywacji do zwiększonej staranności. Sama bowiem możliwość kolejnego umorzenia zobowiązań - przy odwołaniu się do zasad słuszności i humanitaryzmu (art. 491⁴ ust. 3 p.u.n.) - może stanowić zachętę do przeciwnej postawy dłużnika. Zasadą jest zatem, że umorzenie zobowiązań upadłego, będącego konsumentem, powinno zostać poprzedzone próbą spłacenia przynajmniej części zadłużenia. Również wtedy, gdy został sporządzony plan podziału sąd upadłościowy powinien ustalić plan spłaty wierzycieli. Dopiero w przypadku stwierdzenia - stosownie do art. 491¹⁶ ust. 1 p.u.n. - że osobista sytuacja upadłego w oczywisty sposób wskazuje, że nie byłby on zdolny do dokonania jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty wierzycieli, sąd powinien umorzyć jego zobowiązania bez ustalenia planu spłaty.

W doktrynie i orzecznictwie słusznie wskazuje się, że odstępnie od ustalenia planu spłaty, a zatem rezygnacja z istotnego stadium postępowania upadłościowego, powinno mieć charakter wyjątkowy, uzasadniony w sposób obiektywny stanem zdrowia upadłego, jego niedołężnością i brakiem zdolności do pracy - w sytuacji, gdy dostępne źródła utrzymania pozwalają wyłącznie na pokrycie bieżących potrzeb upadłego i osób pozostających na jego utrzymaniu, a

nie ma podstaw do uznania, aby stan ten mógł ulec zmianie w najdłuższym możliwym okresie wykonywania planu spłaty (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2019 r., sygn. akt III CZP 76/18, OSNC z 2019 r., nr 12, poz. 118 oraz postanowienie Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 16 października 2019 r., sygn. akt VIII Gz 144/19, niepubl.).

Jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy, na trudną sytuację finansową upadłej niewątpliwie w sposób istotny wpływa fakt, że cierpi ona na poważną przewlekłą chorobę nerek, nadciśnienie tętnicze, komorowe zaburzenie rytmu serca. Nie pozostaje to bez wpływu na jej możliwości zarobkowe. Wiąże się przy tym z koniecznością pozostawania pod stałą opieką lekarzy, ponoszenia dodatkowych kosztów badań, leczenia oraz utrzymywania specjalnej diety.

Mając na względzie powyższe Sąd Apelacyjny zasadnie przyjął, że upadła, nie jest w stanie ponieść kosztów jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty. Z ustaleń tego Sądu wynika, że nie ma widoków na zmianę tej sytuacji. Ewentualne zobowiązanie upadłej do jakichkolwiek spłat przedmiotowego zadłużenia podważyłoby cel postępowania upadłościowego prowadzonego wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, którym jest oddłużenie konsumentów tak, aby mogły one powrócić do normalnego życia, a nie popaść w ubóstwo.

Odmienne zapatrywanie skarżącego, oderwane od dokonanych w sprawie wiążących ustaleń faktycznych, nie może usprawiedliwiać podniesionego w skardze zarzutu naruszenia prawa materialnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

ke